

La început cantabilă, melopeea tenorului Liviu Idricău, o voce expresivă, bine impostată și timbrată, devine tot mai angoasată, pe măsură ce melancolia „dă fiori de nebunie” (*Fanfara*); pe măsură ce ninsoarea care acoperă „orașul mare”, în „noaptea plină de orgii” îi produce frisoane naratorului (*Și ninge...*), iar *Amurgul* îi induce „frica” de însingurare. Oscilația între presimțirea dezintegrării ființei și aspirația secretă spre un posibil echilibru sufletească readuce în prim-plan declarata *compatibilitate* dintre diatonie și cromatism, existentă „în orice mod” (cf. Vieru), dar și „reversibilitatea”, ca „dedublare simbolică” a „Regimurilor diurn-nocturn” (cf. Durand). Așa încât, vâlul întinericului și spaimei odată înlăturat, îi iau locul „credința și speranța...” și invers.

Un al doilea trio, destinat aceluiași instrumente, se distinge prin nota lui paratextuală conferită de *motto*-ul extras din ultima strofă a poemului *Bilanț*, de Nicolae Labiș: „*Se măcinau vechi legi și se surpau, / Și izvorau elanuri uriașe...*”. Scris într-un contrapunct ritmic sincopat, vivace, cu inflexiuni modale, culminații și relaxări bruște, el anunță schimbarea tonusului afectiv, datorată liedurilor pe versuri de Nicolae Labiș: *Tu...*, și *Odă soarelui*, din „*Lupta cu inerția*”, și *Drumul*, din poemele postume. În tandem cu pianistica impunătoare a lui Andrei Vieru, de certă altitudine intelectuală și muzicală

forțată în cel mai propice mediu cultural cu puțință, oferit de cei doi părinți exemplari atât ca muzicieni, cât și ca repere umane – Nina și Anatol Vieru -, și, ulterior, în conviețuirea îndelungată cu austeritatea Preludiilor și Fugilor din *Clavecinului bine temperat*, și a Canoanelor din *Variațiuni Goldberg* de Johann Sebastian Bach, glasul profund, cu dicție perfectă, puternic și totodată mlădios al mezzosopranii Sorana Negrea a țîșnit în volute ample,

alăturându-se căutării dramatice a ființei dispărute în „zarea largă”, sub un „soare palid” (*Tu...*). Frazele au luat apoi o turnură melodioasă, iar timbrul a dobândit plasticitatea adecvată sugerii „plasmei zării cu limpezimi de-albuș” (*Odă soarelui*), pentru ca apoi, să puncteze, cu sublinieri disperate, pe fondul agitat al pianului, deprimarea celui care, „cu ochii încă fragezi”, vede „cum vechile castele se surpară...” (*Drumul*). Încă o dată *ambiguitatea major-minor* funcționează chiar și în cazul poetului „dimineții și soarelui”, evidențiind caracterul interșanjabil al modurilor diatonic-cromatic. Celălalt ciclu de lieduri, pe versuri de Bacovia, *Nocturne* și *Rezonanțe* pentru soprană și pian, cu armoniile delicat-perlate și aerul impresionist din pasajele pianului e anunțat, paradoxal, de un trio instrumental agitat, surescit, scris tot în tehnica de contrapunct. Andreea Novac își modulează timbrul limpede al vocii, ca să descrie cât mai autentic „clarul de noapte parfumat” al unei „grădini cu orizontul îndepărtat” (*Clar de noapte*, cu unele reflexe din cromatismul liedurilor lui Jora). Din păcate, nu la fel de clară i-a fost și dicția! Distanța de la sinestezia acestei *Nocturne*, la pustiul interior, „sinistru” din *Amurg de toamnă*, va fi parcursă de trilurile spiralate, cu efecte onomatopice ale flautului. Multifonicele enigmatice și elanurile lui vertiginoase de zbor, au părut să disimuleze sentimentul de apăsătoare însingurare din *Rezonanțe Bacovia* (1963). După acest interludiu solistic, soprana Andreea Novac intră, împreună cu pianul, în

atmosfera „pustie, de humă” din *Amurg de toamnă*. Cu finețea sufletească și darul comprehensiunii ce-l caracterizau, Anatol Vieru adoptă, pentru a exprima „pustiul adânc” și „gemetele și plânsetele” auzite în *Amurg...*, sonorități contrastante, în tonuri tandre, compensatorii, încurajatoare. *Muzica pentru Bacovia și Labiș* s-a încheiat cu trei lieduri pe versuri de Labiș pentru soprană și pian, din ciclul „Destinderi”: *Ceară*, un alt grupaj ingenuu de acorduri pianistice și sunete solitare în acut, ale sopranei, descriind „zborul de păsări albe, și un vis.../Despre un tărâm ce încă nu-i descris”; *Cearcăn*, o muzică înfiorată, interogativă, sub formă de *catren* – „Fața de unde-ai cules?/Pentru cine, pentru unde?...” – , căruia Anatol Vieru îi rezervă însă o pagină caldă, redată de soprană cu fraze frumos arcuite, învăluite de arpeggierele circulare ale pianului, și, în fine, *Toamna*, ce emană un scepticism nefiresc pentru poetul în vârstă de 21 de ani, cât avea în 1956 când a scris aceste versuri, cu puțin înainte de a deceda: „Câte doruri, câte vise,/Câte suflete ucise...”. Ecurile lor ajung la auditor prin armonii de o anxietate premonitoare, încheiate cu un acord spart, la pian.

Așa cum spuneam și în alte împrejurări, creațiile lui Anatol Vieru incită la filosofare. Cu fiecare dintre ele, indiferent de dimensiune, formă sau gen, compozitorul se

poziționează, cu deferență și candoare, „față către față” cu entitatea abstractă, dar copleșitoare a Destinului, chestionându-l și supunându-i atenției propriile-i reflecții, dubii, întrebări despre lume și Univers, conținute în mirabilele lui descoperiri sonore.

Despre Lena Vieru, care a fost sufletul recitalului din 11 noiembrie, nu pot decât să reiau și să concentrez unele idei pe care le formulam cu ocazia recitalului ei din 21 mai,

și anume, să relev siguranța ei de sine, tușul consistent, tehnica robustă, succulentă, impecabilă, ca și expresivitatea la fel de robustă aș spune. Grație unui temperament vulcanic, unui caracter ferm și, nu în ultimul rând, datorită probității ei profesionale, Lena Vieru are imprimat în fibră simțul proporției și al coloritului spiritual al muzicii, știe să respecte retorica fiecărei piese, după cum știe să-și adapteze ritmul interior la ritmul psihologic și mental al compozitorilor.

Din toate punctele de vedere, concertul dedicat memoriei lui Anatol Vieru în ultima zi a Festivalului Internațional „Meridian”, a avut toate atributele unui eveniment de elită, pe măsura personalității celui omagiat.

Despina PETECEL THEODORU

Dialoguri lirice familiale cu Bianca și Remus Manoleanu

Având misiunea de a încheia seria evenimentelor organizate la Casa Artelor „Dinu Lipatti” în cadrul celei de-a XIV-a ediții a Festivalului Internațional MERIDIAN, recitalul **duo-ului Bianca și Remus Manoleanu** ne-a oferit șansa de a ne bucura din nou de rafinamentul genului ce pune în prim-plan relațiile nobile dintre cuvânt și sunet într-un excurs în care experiența celor doi protagoniști s-a făcut

simțită. Veritabili exploratori ai repertoriului contemporan, Bianca și Remus Manoleanu ne-au propus și de această dată o fascinantă incursiune în lumea cântului însoțit de pian prin intermediul căreia am putut cunoaște sonuri noi și reasculta pagini deja vehiculate în peisajul artistic românesc și european.

Precedat de o atractivă conferință susținută de flautistul Ion Bogdan Ștefănescu în cadrul căreia a evocat o parte dintre valențele expresive ale instrumentului valorificate în muzica secolului XX, recitalul soților Manoleanu din 11 noiembrie a fost conceput astfel încât să găsească echilibrul între opusurile din repertoriul autohton și cele din muzica contemporană europeană, cei doi protagoniști alegând în prima parte a programului un florilegiu de creații aparținând compozitorilor români prezentat într-un frumos dialog al generațiilor alături de copiii acestora, Stanca și Roman Manoleanu. Mai întâi i-am aplaudat pe experimentații Bianca și Remus Manoleanu în cele *Trei Sonete* de **Pascal Bentoiu**, scrise pe versuri de Mihai Eminescu, ce surprind aproape întreaga paletă a meditațiilor despre timp, spațiu, viață și moarte, potențate de sentimentul iubirii. Valorificând o muzică puternic personalizată de particularitățile stilistice ale lui Pascal Bentoiu, soprana Bianca Manoleanu, a impresionat o dată în plus prin calitatea frazării și profunzimea interpretării sale, a surprins prin intermediul glasului său limpede pendularea liniilor melodice între puritatea aproape imaterială a sunetului și monologul interior, acompaniată fiind cu rafinament de Remus Manoleanu.

După o primă predare de ștafetă tinerilor Stanca și Roman Manoleanu care au realizat o variantă interpretativă energică și plină de prospețime a liedului *Poarta și zgomotul* de **Cornelia Tăutu**, în care autoarea realizează o simbioză a sonorităților punctate de culminații de efect ale vocii cu ingenioasele motive repetitive ale pianului, Bianca și Remus Manoleanu au revenit pe scenă pentru a ne introduce în universul muzicii pentru voce și pian scrise de **Dinu Lipatti** prin intermediul liedurilor *Green* din ciclul *Cinci cântece pe versuri pe Paul Verlaine* și *Les Pas* din ciclul *Patru melodii pentru voce și pian pe versuri de Paul Valery*. Primul, *Green*, este o melopee strofică în care muzica inspirată și rafinată a lui Lipatti ce amintește uneori de tușele impresioniste ale lui Debussy, capătă o alură intimistă prin căldura glasului Biancăi Manoleanu care surprinde în același timp și pendularea tonal-modal a liniei melodice, în timp ce *Les Pas* propune o desfășurare vocală mai dinamică din punct de vedere ritmic și o culoare timbrală mai strălucitoare, foarte bine reliefate de Bianca Manoleanu în versiunea sa.

Reapariția variantei mai tinere a duo-ului Manoleanu, alcătuite din Stanca și Roman, ne-a oferit posibilitatea de a remarca, în excursul celor 6 *Hai-ku* de **Dan Voiculescu**, certele calități pe care le posedă Stanca Manoleanu, dovedind o bună capacitate în abordarea unei largi palete de expresivitate, proprii miniaturilor lui Dan Voiculescu, dar și o remarcabilă tehnică vocală ce i-a permis să atace cu

siguranță toate procedeele propuse de partitură. De asemenea, deși succinte, cele 6 *Hai-ku* au reliefat și o anumită aplecare naturală spre elementele de teatralitate a Stancăi Manoleanu, care demonstrează că poate fi o demnă urmașă a mamei sale în cultivarea și promovarea repertoriului contemporan de lied, alături de fratele său, Roman, ce a însoțit-o cu eleganță pe parcursul prezentării lucrării lui Dan Voiculescu.

Preluând din nou ștafeta, experimentații Bianca și Remus Manoleanu au încheiat periplul prin creația românească de lied cu două lucrări aparținând unor compozitori din generații diferite, cu caracteristici distincte: liedurile *Focuri de primăvară* și *Inima pădurii* din ciclul *Patru cântece pe versuri de Lucian Blaga* de **Alexandra Cherciu** și piesa *Despre scuturarea salcâmlor* de **Gheorghe Firca**.

Roman, Stanca, Bianca și Remus Manoleanu, Irina Hasnaș

Liedurile semnate de Alexandra Cherciu, prezentate în primă audiție absolută, sunt două miniaturi în care tânăra compozitoare valorifică ethosul folcloric românesc într-o manieră ce se înscrie în linia înaintașilor săi spirituali, în timp ce piesa lui Gheorghe Firca focalizează pe un limbaj complex din care nu lipsesc elementele teatrale atât de dragi și Biancăi Manoleanu a cărei versatilitate interpretativă poate fi remarcată la fiecare apariție a sa.

Tot soții Bianca și Remus Manoleanu au realizat și trecerea în zona dedicată excursului pe meridianele europene ce a avut menirea de a face cunoscute ascultătorilor creații contemporane de ultimă oră și de a reaminti unele dintre partiturile celor ce au marcat profund muzica secolului trecut. Mai întâi, cei doi au prezentat în primă audiție românească două lieduri incluse în ciclul *Mein blaues Klavier* al compozitorului norvegian **Oddvar Lønner**, în care am putut remarca sinteza realizată între sonurile tipice muzicii contemporane și aluziile la tradițiile romantice nordice ale liedurilor lui Edvard Grieg, partitura vocală propunând o serie de procedee de efect bine punctate de Bianca Manoleanu și comentate cu un colorit timbral expresiv de pianul lui Remus Manoleanu. Lucrărilor lui Oddvar Lønner i-a urmat o altă primă audiție românească, de această dată fiind vorba de *Două cântece pentru soprană și pian* scrise de compozitorul elvețian **Nicolas Bolens** care, dincolo de anumite influențe mahleriene și franceze, a conceput un discurs muzical modern, presărat cu procedee și efecte tipice limbajului contemporan, dar și cu linii melodice rafinate și

de o remarcabilă sensibilitate. Ultima apariție din cadrul recitalului a cuplului Bianca și Remus Manoleanu a însemnat o incursiune în peisajul sonor italian prin cele *Patru poeme pe versuri de Antonio Machado* compuse de **Luigi Dallapiccola** într-un limbaj aflat la limita dinte tonal și serial. Valorificând versurile lui Antonio Machado, muzica lui Dallapiccola accentuează două stări aparte, reliefate și de Bianca Manoleanu în versiunea sa: bucuria întoarcerii primăverii din primul și ultimul poem și metaforicul dialog dintre natură și creator din poeme al doilea și al treilea, soprana explorând două stări complementare: vioiciunea, seninătatea, entuziasmul reînvierii naturii și recunoștința și evlavie ce transpar din dialogul naturii cu al său creator.

Finalul recitalului desfășurat sub forma unor dialoguri lirice familiale între Bianca și Remus Manoleanu și urmașii acestora, a aparținut tinerilor Stanca și Roman Manoleanu, care ne-au încântat în cele două arii selectate din operele secolului XX: *No word from Tom* din *The Rake's Progress* de **Igor Stravinski** și *I want magic* din *Un tramvai numit dorință* de **André Previn**. În ambele momente operistice, Stanca Manoleanu a dovedit calități actricești remarcabile ce dublează o frumusețe a glasului, o limpezime a acestuia și abilitatea de a construi fraze de o apreciabilă muzicalitate, în evoluția sa fiind acompaniată cu inteligență de fratele său, Roman Manoleanu.

Așadar, am putut urmări în recitalul susținut de Bianca și Roman Manoleanu alături de fiica Stanca și fiul Roman, veritabile dialoguri lirice familiale între interpreți care trăiesc cu intensitate fiecare partitură, pentru a realiza un dialog nevăzut și cu ascultătorii către care transmit acel diamant numit frumosul artistic.

Mădălin Alexandru STĂNESCU

paralele a fost necesară îmbinarea mașinăriei din piese muzicale însoțite de procesare video în timp real.

MOTORUL asamblat în doi cilindri, flautista Mihaela Anica și pianistul Horia Maxim, a dat dovadă de imaginație interpretativă și profesionalism. Cum însă mașina timpului nu funcționează pe benzină, motorină și nici măcar pe kerosen, **CARBURANTUL** folosit (lucrările muzicale interpretate ce au furnizat o paletă largă de viziuni), lucru de mirare, nu a poluat nici măcar fonic. Șase partituri ale unor compozitori din zone geografice diferite au constituit așadar combustibilul folosit pentru transportarea în siguranță a publicului: *Kalaïs pentru flaut solo* aparținând compozitorului **Torkell Sigurbjornsson**, *Duo* pentru flaut și pian de **Wolfram Wagner** din Austria, *Studiu nr.1* și *Cantus Firmus pentru pian solo* de **Magnus Lindberg** din Finlanda, *Improvisationen nach Vogelstimmen* de **Jenő Takács** (Ungaria/Austria), *atmoSFERIC* pentru flaut și bandă, creație a compozitorului român **Adrian Enescu** și *Digital Bird* pentru flaut și pian (I. Bird Phobia, II. Bird în the Twilight, IV. Bird în the Noon, V. Bird Circuit) a compozitorului japonez **Takaschi Yoshimatsu**.

ȘASIUL, mai exact procesarea video în timp real a lui **Cătălin Crețu** pe baza unor lucrări de Tudor Marinescu, Petrică Ștefan, Livia Mateiaș și Sabine Pleyel cu rol "de transmitere a mișcării de la motor la roțile motoare, de conducere și de propulsie", a constituit cadrul prin intermediul căruia publicul a putut accesa diferite zone temporale și spațiale.

În timpul interpretării partiturilor muzicale, pe un ecran poziționat în mijlocul scenei a avut loc metamorfozarea interpreților în culori, lumini și umbre visate de artiștii plastici și trecute prin universul imaginativ al lui Cătălin Crețu. Astfel, cu motor, caroserie, șasiu și carburant mașina noastră a început să demareze.

Mașina timpului – universuri paralele

CAROSERIA trebuia să fie neapărat fabricată dintr-o duminică de 11 noiembrie 2018 (ora 18.30) și o capotă neagră cu inimioare roz intitulată ZONA IMAGINARIUM. Rolul de gazdă a concertului cameral multimedia nu putea să și-l asume decât GARAJUL, adică sala de Operă și Multimedia a Universității Naționale de Muzică din București. Aceasta și datorită faptului că orice mașină a timpului care se respectă are nevoie de un garaj pe măsură prevăzut cu instalații audio și video, draperii, un ecran de proiecție, balcon și, bineînțeles, o cabină tehnică, un punct de reper de unde poate pleca și unde se poate întoarce. A... și, nu în ultimul rând, are nevoie neapărat de scaune.

Pentru călătoriile în trecut, viitor și universuri

Horia Maxim, Mihaela Anica

Când hotărâm forma putem, desigur, să rămânem tributari clasicii și să optăm pentru mașina visată de H.G. Wells sau pentru acel iconic DeLorean din *Back to the Future*, în cazul în care nu apelăm direct la un catalog de prezentare unde alegerile par a fi nenumărate: sedan, decapotabilă, hatchback, station wagon, pickup, van, suv, crossover. Și în privința culorii ne lovim de o multitudine de posibilități, iar mașina poate căpăta nuanțe de verde, galben sau, în funcție de cum ne pofteste inima, poate să fie chiar neagră cu inimioare roz. Cert este că dacă există elementele componente, oricare ar fi acestea, putem fi conduși pe făgașuri nebănuite în această lume a sunetelor și a luminilor, unde nimic nu pare a fi imposibil. Așadar, în seara cu pricina totul a funcționat ca uns, iar trăirea experienței a depins în cele din urmă de fiecare șofer în parte.

Elena APOSTOL